

14.6.2002

Työeläkelaitoksille

OSA-AIKAELÄKKEEN SAAJAN LOMAUTUS JA SEN VAIKUTUS ELÄKKEESEEN

Lomautustilanteet ovat erilaisia esim. vuoroviikoin tapahtuvia tai niin, että työssä ollaan osan viikkoa. Osa-aikaeläkkeen saajalla on velvollisuus ilmoittaa eläkelaitokselle välittömästi osa-aikatyössään tapahtuvista muutoksista.

Työnantajan on ilmoitettava lomauttamisesta työntekijälle viimeistään 14 päivää ennen lomautuksen alkamista. Ilmoituksessa on mainittava lomautuksen peruste, sen alkamisaika ja kesto tai arvioitu kesto. Yleensä lomautusilmoituksessa on ilmoitettu myös työaika lomautuksen aikana. Tämä ilmoitusvelvollisuus koskee myös osa-aikaeläkkeellä olevan lomautusta. Lomautuksen vaikutus osa-aikaeläkkeeseen on sama riippumatta siitä, saako eläkelaitos tiedon lomautuksesta ennen lomautuksen alkamista vai vasta lomautuksen kestäessä tai sen jo päättyttyä.

Lomautuksen huomioimista osa-aikaeläkkeessä ei ole aikaisemmin ohjeistettu. Tällä ohjeella tarkennetaan yleiskirjeen A7/96 kappaleita 2.8 ja 9 sekä tavoitteena on ratkaisujen yhdenmukaistaminen. Osa eläkelaitoksista on tiedon lomautuksesta saatuaan odottanut kuusi viikkoa ja lakkauttanut osa-aikaeläkkeen vasta tämän jälkeen, koska eläkkeen saamisen edellytykset eivät enää täyty. Osa laitoksista on lakkauttanut osa-aikaeläkkeen heti saatuaan tiedon yli kuuden viikon lomautuksesta.

TEL:n säännösten perusteella osa-aikatyöskentely on jaksotettava siten, että yhdenjaksoinen keskeytys työskentelyssä voi olla enintään kuusi viikkoa. Osa-aikaeläkejaksoa (=ansion alenema) käsitellään kuin työsuhdetta sillä poikkeuksella, että osa-aikaeläkejaksoon ei yksinään liitetä tulevaa aikaa. Tämän varmistamiseksi osa-aikaeläkejakso päätetään viimeistään työsuhteen tai yrittäjätoiminnan päättymiskuukauden viimeiseen päivään tai eläketapahtumapäivää edeltävään päivään, jos tämä päivä on aikaisempi. Osa-aikaeläkettä voidaan henkilölle maksaa poikkeustapauksissa pidemmältä ajalta kuin osa-aikatyöstä ja eläkkeestä karttuu uutta työeläkettä. Esimerkiksi kun osa-aikaeläkkeen saaja tulee työkyvyttömäksi, hänelle maksetaan osa-aikaeläkettä sairauspäivärahaa vastaavalta ajalta. Jos henkilön työkyky ei palaudukaan ja hänelle myönnetään työkyvyttömyyseläke, osa-aikatyösuhte ja eläkejakso päätetään eläketapahtumaa edeltävään päivään. Osa-aikaeläke on maksettu koko sairauspäivärahauden, koska henkilöllä oli maksuajankohtana oikeus eläkkeeseen. Sairauspäiväraha kautena maksettua osa-aikaeläkettä ei peritä takaisin.

14.6.2002

Osa-aikaeläke jatkuu niin kauan kun osa-aikaeläkkeen saamisen edellytykset sekä työajan että ansioiden osalta täyttyvät. Tästä poiketen osa-aikaeläkkeen maksaminen jatkuu sairausvakuutuslain mukaisen päivärahan maksuajan (TEL 4f § 1 mom. 6 kohta), jos työsuhde tai YEL-vakuutus on voimassa. Osa-aikaeläketyöryhmä on aikaisemmissa kannanotoissaan rinnastanut tapaturma- ja liikennevakuutuslakien mukaiset päivärahat sairauspäivärahaan.

Osa-aikaeläkkeen valvonnassa ja mahdollisessa liikaa tai aiheettomasti maksetun osa-aikaeläkkeen takaisinperinnässä noudatetaan soveltuvin osin tämän tiedotteen ohjeita sekä valvonnasta ja takaisinperinnästä erikseen annettuja ohjeita.

1. Osa-aikaeläkkeellä oleva lomautetaan

1.1. Kokonaan lomautus toistaiseksi tai yli kuudeksi viikoksi

Mikäli osa-aikaeläkkeellä oleva lomautetaan kokonaan toistaiseksi tai yli kuudeksi viikoksi, osa-aikaeläke lakkautetaan lomautuksen alkamista seuraavan kuuden viikon kuluttua. Osa-aikaeläke lakkautetaan kuuden viikon kuluttua lomautuksen alkamisesta riippumatta siitä, onko aika ennen lomautuksen alkamista ollut työskentely- vai osa-aikaeläkejakso.

Työeläkkeet maksetaan täysiltä kalenterikuukausilta, joten tämä kuuden viikon aika voi päättyä keskellä kalenterikuukautta. Osa-aikaeläke lakkautetaan kuitenkin vasta kuuden viikon päättymiskuukauden loppuun. Eläkkeen lakkauttaminen perustuu siihen, että työskentelyyn tulee yli kuuden viikon katkos.

Jos eläkelaitoksen saa tiedon yli kuuden viikon lomautuksesta vasta lomautuksen alettua tai esimerkiksi valvonnan yhteydessä, osa-aikaeläke lakkautetaan kuten edellä on kerrottu.

1.1.1. Osa-aikaeläkkeen myöntäminen alle kuuden kuukauden lomautuksen jälkeen

Osa-aikaeläkeoikeus tarkastellaan uudelleen lomautuksen päättyessä. Mikäli osa-aikaeläkkeen myöntämisen edellytykset täyttyvät, osa-aikaeläke myönnetään uudelleen lomautuksen päättymispäivää seuraavan kuukauden alusta lukien. Osa-aikaeläke myönnetään entisin perustein, jos eläke alkaa uudelleen kuuden kuukauden kuluessa lakkautuksesta.

1.1.2. Osa-aikaeläkkeen myöntäminen yli kuuden kuukauden lomautuksen jälkeen

Yli kuuden kuukauden lomautus estää osa-aikaeläkkeen myöntämisen entisin perustein, koska lomautetulla ei ole 18 kuukauden aikana 12

14.6.2002

kuukautta kokoaikatyötä. Yksi eläkkeen saamisedellytys ei enää täyty eikä eläkettä voida myöntää.

Jos henkilö työskentelee yli kuuden kuukauden lomautuksen jälkeen kokoaikatyössä vähintään 12 kuukautta, voidaan hänelle myöntää osa-aikaeläke, joka perustuu tähän uuteen 12 kuukauden työskentelyyn.

1.2. Kokonaan lomautus alle kuudeksi viikoksi

Osa-aikaeläkkeen saajan kokonaan lomauttaminen alle kuudeksi viikoksi ei lakkauta osa-aikaeläkettä.

Osa-aikaeläke lakkautetaan kohdassa 1.1. kerrotulla tavalla, jos lomautus kuitenkin jatkuu yli kuuden viikon ajan.

1.3. Osittainen lomautus

Tässä menettely on erilainen kuin kokonaan lomautettaessa. Sekä kokonaan että osittain lomautettaessa osa-aikaeläkeoikeutta ja eläkkeen maksamista tarkastellaan eläkkeen saamisedellytysten perusteella. Kokonaan lomautusta tarkastellaan sen mukaan, onko henkilö yhdenjaksoisesti pois osa-aikatyöstä enintään kuusi viikkoa vai kauemmin. Osittaista lomautusta, jolloin henkilö työskentelee säännöllisesti, mutta vähemmän kuin osa-aikatyöstä on alun perin sovittu, tarkastellaan osa-aikaeläkkeen ansio- ja työtuntirajojen perusteella. Osittainen lomautus rinnastetaan muusta kuin lomautuksesta johtuvaan muutokseen osa-aikatyössä.

Jos työntekijä lomautetaan osittain, osa-aikaeläkkeen saamisen edellytyksiä arvioidaan lomautusilmoituksen tai työnantajalta pyydetyn tiedon perusteella. Osittaisesta lomautuksesta huolimatta työajan on oltava 16 – 28 tuntia viikossa ja osa-aikatyön ansioiden 35 – 70 % vakiintuneesta ansiosta. Mikäli edellytykset eivät täyty, osa-aikaeläke lakkautetaan lomautuksen alkamiskuukauden loppuun tai jos lomautus on alkanut kalenterikuukauden ensimmäisenä päivänä, edeltävän kalenterikuukauden loppuun.

Osittain lomautetulla voi saamisedellytysten edelleen täytyessä olla oikeus osa-aikaeläkkeeseen. Yleiskirjeen A7/96 soveltamisohjeen mukaan osa-aikaeläkkeen määrä lasketaan uudelleen, jos ansiot ovat muuttuneet yli 10 %. Myös lomautuksen vaikutus maksettavaan osa-aikaeläkkeeseen tarkastellaan tämän käytännön mukaisesti. Osa-aikaeläkkeen määrä muuttuu lomautuksen alkamista seuraavan kuukauden alusta tai jos lomautus on alkanut kalenterikuukauden ensimmäisenä päivänä, tästä päivästä lukien.

14.6.2002

Osa-aikaeläkeoikeuden säilymistä ja eläkkeen määrää tarkastellaan to-
teutuneen työskentelyn perusteella, jos eläkkeen saaja on laiminlyönyt
ilmoitusvelvollisuutensa. Työskentelytiedot pyydetään työnantajalta. Mi-
käli edellytykset eivät täyty, osa-aikaeläke lakkautetaan lomautuksen
alkamiskuukauden loppuun tai jos lomautus on alkanut kalenterikuu-
kauden ensimmäisenä päivänä, edeltävän kalenterikuukauden loppuun.

2. Osa-aikaeläkkeen saaja irtisanotaan

2.1. Eläkkeen saajalla on työskentelyvelvoite

Mikäli työskentely irtisanomisaikana täyttää osa-aikaeläkkeen saamisen
edellytykset, osa-aikaeläke maksetaan koko työsopimuslain (TSL) 6:3
§:n mukaiselta irtisanomisajalta. Myös osa-aikaeläkejakso (= ansion
alenema) jatkuu irtisanomisajan.

Jos henkilö jatkaa osa-aikaeläkkeen edellytykset täyttävää työskentelyä
vielä irtisanomisajan päätyttyä, jatketaan osa-aikaeläkkeen maksamista
työskentelyn todelliseen päättymiseen saakka.

2.2. Eläkkeen saajalla ei ole työskentelyvelvoitetta

Henkilöllä on oikeus osa-aikaeläkkeeseen TSL 6:3 §:n mukaiselta irti-
sanomisajalta, vaikka hänellä ei ole työskentelyvelvoitetta. Edellytykse-
nä on, että irtisanomisajalta maksettava palkka määräytyy osa-aikatyön
perusteella.

Osa-aikaeläkeoikeuden säilyminen on sidottu TEL-työsuhteen jatkumi-
seen TSL:n mukaisen enintään kuuden kuukauden irtisanomisajan.
Mahdollisissa erillissopimuksissa sovituilta TSL:ia pidemmiltä irtisano-
misajoilta ei osa-aikaeläkeoikeutta ole, vaan eläke lakkautetaan sen ka-
lenterikuukauden loppuun, jolloin TSL:n mukainen irtisanomisaika päät-
tyy. Jos erillissopimuksissa on sovittu lyhyemmästä irtisanomisajasta,
sopimuksen mukaista irtisanomisaikaa sovelletaan myös osa-
aikaeläkeoikeuteen.

2.3. Eläkkeen saaja irtisanotaan lomautuksen aikana

Lakiosaston tiedotteessa 5/92 on otettu kanta, että lomautettuna irtisa-
notulle työntekijälle maksettava irtisanomisajan palkka tai sen osa on
vahingonkorvausta. Tätä ei huomioida TEL-palkaksi eikä aikaa, jolta
korvaus on laskettu, TEL-työsuhteajaksi. Tämä lakiosaston tiedottes-
sa otettu kanta on edelleen voimassa, vaikka TSL:n sanamuoto on
kannanoton jälkeen muuttunut.

Osa-aikaeläkkeen saamisen edellytyksenä on mm., että henkilöllä on
työeläkettä kartuttava työsuhte tai hän harjoittaa yrittäjätoimintaa. Lo-

14.6.2002

mautettuna irtisanotulla työntekijällä TEL-työsuhde päättyy viimeistään irtisanomiseen. Tällöin osa-aikaeläke lakkautetaan sen kalenterikauden loppuun, kun TEL-työsuhde päättyy. Jos lomautettuna irtisanottu työntekijä työllistyy irtisanomisajaksi, osa-aikaeläkeoikeus on koko irtisanomisajalta olettaen, että muut eläkkeen saamisen edellytykset täyttyvät.

Osa-aikaeläke myönnetään entisin perustein, jos eläke on ollut lakanneen enintään kuusi kuukautta. Jos enintään kuusi kuukautta lomautettuna ollut työntekijä irtisanotaan ja hän työllistyy irtisanomisajaksi, osa-aikaeläke myönnetään saamisedellytysten täytyessä uudelleen entisin perustein. Jos lomautetun osa-aikaeläke on ollut lakanneena yli kuusi kuukautta, hänelle ei voida myöntää osa-aikaeläkettä, vaikka hän työllistyisikin irtisanomisajaksi, koska hän ei täytä 12/18-edellytystä.

3. Lomautuksen vaikutus 16 viikon tarkastelujaksoon

Viikoittaisen työajan vaihdellessa osa-aikatyölle asetettuja rajoja tarkastellaan 16 viikon tarkastelujakson perusteella. Tarkasteltaessa lomautuksen vaikutusta osa-aikaeläkeoikeuteen, kokoaikaista lomautusaikaa ei huomioida laskettaessa keskimääräistä työskentelyä ja ansioita. Osittaisen lomautuksen aikana tehtävien työtuntien ja saatujen ansioiden perusteella tarkastellaan lomautusajan osa-aikaeläkeoikeus.

Mikäli henkilölle on sovittu säännöllinen viikoittainen osa-aikatyö, hän jatkaa osa-aikatyöskentelyään sovittun rytmityksen mukaisesti lomautuksen päätyttyä. Työajan vaihdellessa viikoittain esim. työvuorolistan mukaan, henkilö palaa työvuorolistan mukaisesti osa-aikatyöhön. Lomautuksen päätyttyä lomautuksen aikana tekemättä jääneitä työtunteja ei tarvitse tehdä takaisin (Ks. 1.2. ja 1.3.). Tämä koskee sekä kokonaan että osittain lomautusta.

Osa-aikaeläkkeen saamisedellytysten täyttyminen tarkastellaan huomioiden osa-aikaeläkkeen saajan kokonaistilanne, jos lomautuksia osa-aikaeläkkeellä ollessa on toistuvasti. Osa-aikaeläkkeellä olevan keskimääräisen työajan ja ansioiden on täytettävä osa-aikaeläkkeen saamisedellytykset. Jos toistuvasti lomautettaessa eivät, kokonaistilanne huomioon ottaen, osa-aikaeläkkeen saamisedellytykset enää täyty, osa-aikaeläke lakkautetaan.